

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3244/2018. (VII. 11.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 8.Bf.390/2016/34. számú ítélete alaptörvényellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője útján (dr. Futó Dániel, ügyvéd, 1025 Budapest, Zöldlomb utca 26–30/A.) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 8.Bf.390/2016/34. számú végzése alaptörvényellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt terjesztett elő az első fokon eljáró Fővárosi Törvényszéknél.
- [2] A Fővárosi Törvényszék 2016. szeptember 8-án kelt, 7.B.170/2016/40. számú ítéletében foglalt tényállás lényege szerint az indítványozó külföldi állampolgár, aki 1996. február 6-án érkezett Magyarországra álnéven, rokona útlevelét használva. Az idegenrendészeti hatóság kiutasította, de az indítványozó az országot nem hagyta el. Az indítványozó megismerkedett egy szír származású, magyar állampolgárságú férfival, aki budapesti családi házában szállást és munkalehetőséget biztosított az indítványozó és egy marokkói származású másik férfi számára. Miután a családdal együtt lakó marokkói férfi feladta magát a rendőrségen, az indítványozót szállásadója felkérte arra, hogy ő is távozzon, majd autóval bevitte a belvárosba és elbúcsúzott tőle. Az indítványozó azonban nem rendelkezett a szükséges anyagi eszközökkel, így 1996. április 15-én 21 óra körüli időpontban visszatért a szállásadója családi házába, ahol csak szállásadójának a felesége és két gyermeke volt otthon. A nagyobbik gyermek az emeleti szobájában aludt. Az indítványozó a házba a pinceablakon keresztül bejutva rátámadt a földszinti nappaliban tartózkodó asszonyra és 8 éves fiára, akiket előbb egy nyújtófával többször megütött, majd a nála lévő késsel mindkettőjüket többször nyakon, illetve arcon szúrta. A sértettek az átlagost lényegesen meghaladó szenvedések között percek alatt az életüket veszítették. Az indítványozó az asszony által viselt ékszereket levette, illetve a karóráját is elvette. A bűncselekménnyel okozott kár 74 320 Ft volt.
- [3] A Fővárosi Törvényszék az indítványozót emberölés bűntette miatt [1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) 166. § (1) és (2) bekezdés *b*), *d*) és *f*) pontjai] életfogytig tartó fegyházbüntetésre és mellékbüntetésül 10 év Magyarország területéről történő kiutasításra ítélte. Az indítványozó legkorábban 23 év elteltével bocsátható feltételes szabadságra.
- [4] A Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 2017. május 24-én jogerőssé vált 8.Bf.390/2016/34. számú ítéletében a kiutasítás mellékbüntetés időtartamára vonatkozó rendelkezést mellőzte és egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.
- [5] Az elsőfokú bíróság tájékoztatása szerint az ügyben nincs rendkívüli jogorvoslati eljárás folyamatban.

- [6] 2. Az indítványozó 2017. szeptember 27-én alkotmányjogi panaszt nyújtott be a Fővárosi Törvényszék 7.B.170/2016/40. számú, elsőfokú ítélete ellen, mert azt alaptörvény-ellenesnek tartotta és kérte a támadott bírósági határozat megsemmisítését.
- [7] Az indítványozó szerint a bíróság megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogát, mert a nyomozati iratokat teljes egészében nem fordította le számára, így anyanyelvének – az arab nyelvnek – a használatához való jogát korlátozta.
- [8] Az elsőfokú bíróság az ítéletben rögzítette, hogy a tisztességes eljárás biztosítása érdekében gondoskodott arról, hogy az indítványozót ne érje hátrány azért, mert a magyar nyelvet nem érti, és a tárgyalási szakban az általa megjelölt iratok – nem ügydöntő és nem érdemi határozatok – érdemi részét lefordította. Az iratismertéskor tolmács állt az indítványozó rendelkezésére, de az ítélet indokolása szerint nem kívánt élni azzal a lehetőséggel, hogy a tolmács az irat egyes részeit szóban ismertesse vele (elsőfokú ítélet 26. oldal utolsó és 27. oldal első bekezdés).
- [9] Az indítványozó a hivatalból kézbesített iratokon kívül 6 tanúvallomás és 2 orvosszakértői vélemény lefordítását kérte. Az iratokat a bíróság – az általa értett nyelvre írásban – lefordította és az indítványozónak megküldte. Az indítványozó álláspontja szerint azonban az egész nyomozati iratanyagot le kellett volna fordítani arab nyelvre, mert – ügyvédje segítségével – előzetesen nem tudta eldönteni, hogy annak mely részei bírnak relevanciával számára. Kifogását védője útján a másodfokú bíróságnál is előterjesztette, de az ítélet tábla csak szóbeli indokolásában tért ki erre a kérdésre azzal, hogy Európa több országában még ennyit sem kellett volna lefordítani a terhelt számára. Az indítványozó álláspontja szerint az iratismertetés alkalmával nincs arra mód, hogy az ezer oldalnál is terjedelmesebb nyomozati iratot az anyanyelvén ismertessék. Az indítványozó szerint téves a nyomozó hatóság és a bíróság azon állítása, hogy csak a kézbesítendő iratokat kell lefordítani, mert a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) rendelkezései szerint [Be. 193. § (1)–(2) bekezdés] a teljes nyomozati iratot megismerheti, arról másolatot kaphat, így a teljes iratanyagot kellett volna részére lefordítani.
- [10] 3. Az Alkotmánybíróság főtárgya 2017. november 28-án az indítványozót hiánypótlásra hívta fel azzal, hogy csak az ügy érdemében hozott jogerős bírói döntés vagy a bírósági eljárást bejező egyéb döntés ellen nyújthat be az Abtv. 27. § alapján alkotmányjogi panaszt, továbbá a beadvány nem tartalmaz alkotmányjogi érvekkel alátámasztott indokolást arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel.
- [11] Az indítványozó 2018. január 3-án – határidőben – kiegészítette alkotmányjogi panaszát azzal, hogy nem a Fővárosi Törvényszék elsőfokú ítéletének, hanem a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 8.Bf.390/2016/34. számú ítélete alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól.
- [12] Az indítvány-kiegészítés szövegszerűen megjelölte az Alaptörvény XV. és XXVIII. cikkeinek minden bekezdését, de kizárólag a XXVIII. cikk (1) és (3) bekezdéseihez kapcsolódó kifogását indokolta. Az indítványozó álláspontja szerint a fegyveregyenlőség elve sérült azzal, hogy az iratanyag teljes fordításának hiányában nem tudott megfelelően felkészülni a védekezésre. Az indítvány a 6/1998. (III. 11.) AB határozatra utalással kifejtette, hogy nem elégséges az, ha csak védője tud a nyomozati anyagból felkészülni. A fegyveregyenlőség elvéből következik, hogy a terheltnek és védőjének joga van ahhoz, hogy az iratokról másolatot kapjon, azokat birtokolhassa, használhassa. Az indítványozó álláspontja szerint az iratok átadásának a kötelezettsége nem az iratok pusztá birtoklását jelenti olyan módon, hogy „egy szót sem ért belőle”, mivel ennél fogva elzárják őt a valós felkészüléstől, védekezéstől. A teljes iratanyagot azért kellett volna lefordítani számára, hogy kellőképpen felkészülhessen a védekezésre.

II.

- [13] Az Alkotmánybíróság eljárása során az alábbi jogszabályi rendelkezéseket vette figyelembe.

1. Az Alaptörvénynek az alkotmányjogi panaszban hivatkozott rendelkezései:

„ XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, szülei vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(3) A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. A védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt.”

[14] 2. A Be. hivatkozott rendelkezései:

„9. § (1) A büntetőeljárás nyelve a magyar. A magyar nyelv nem tudása miatt senkit sem érhet hátrány.

(2) A büntetőeljárásban mind szóban, mind írásban mindenki az anyanyelvét, törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben regionális vagy nemzetiségi nyelvét vagy - ha a magyar nyelvet nem ismeri - az általa ismertként megjelölt más nyelvet használhatja.

(3) Annak a határozatnak és más hivatalos iratnak a lefordításáról, amelyet e törvény szerint kézbesíteni kell, az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság gondoskodik, amelyik a határozatot meghozta, illetőleg a hivatalos iratot kibocsátotta.”

„43. § (2) A terhelt jogosult arra, hogy

[...]

b) – ha e törvény másképp nem rendelkezik – az eljárási cselekményeknél jelen legyen, az eljárás során az őt érintő iratokba betekintsen [...]”

„186. § (1) Aki a nyomozási cselekményen jelen lehet, az arról készült jegyzőkönyvet nyomban megtekintheti.

(2) A gyanúsított, a védő és a sértett a nyomozás során is megtekintheti a szakvéleményt, az egyéb iratokat pedig akkor, ha az a nyomozás érdekeit nem sérti.

(3) A gyanúsított és a védő jogosult arra, hogy azokról az iratokról, amelyeket megtekinthet, másolatot kapjon.”

„193. § (1) A nyomozás elvégzése után az ügyész vagy – ha az ügyész másképp nem rendelkezik – a nyomozó hatóság a gyanúsítottnak és a védőnek az erre kijelölt helyiségben átadja a nyomozás iratait. Lehetővé kell tenni, hogy a gyanúsított és a védő az esetleges vádemelés alapjául szolgáló összes iratot - kivéve a zártan kezelt iratokat - megismerhesse.

(2) Az iratok megtekintésének határnapjáról a gyanúsítottat és a védőt értesíteni kell, a fogva levő gyanúsítottat a határnapra - kérésére - elő kell állítani. A gyanúsított és a védő a nyomozás kiegészítését indítványozhatja, egyéb indítványokat és észrevételeket tehet, az iratokról másolatot kérhet. A gyanúsítottat erre a jogára figyelmeztetni kell.”

III.

[15] 1. Az Alkotmánybíróság elsőként azt vizsgálta, hogy az indítvány megfelel-e az alkotmányjogi panaszok befogadhatóságára vonatkozó kritériumoknak.

[16] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az Abtv. 27. §-ára alapozott alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. A Fővárosi Ítéltábla 8.Bf.390/2016/34. számú jogerős ítéletét az indítványozó – az alkotmányjogi panaszban foglaltak szerint – magyar nyelven 2017. július 27-én vette át a Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben. Az indítványozó részére a másodfokú ítélet arab fordítását – a kézbesítési ív szerint – 2017. október 3-án kézbesítették. Az alkotmányjogi panasz az első fokon eljáró Fővárosi Törvényszékhez 2017. szeptember 27-én érkezett. Tekintettel azonban arra, hogy az alkotmányjogi panasz postára adásának időpontját igazoló boríték az elsőfokú bíróság szerint az iratok között nem áll rendelkezésre, így az Alkotmánybíróság – az előzőekben rögzített körülmények mérlegelése alapján – a panaszt határidőben benyújtottnak tekintette.

[17] 2. Az indítvány részben eleget tesz az Abtv. 52. § (1), illetve (1b) bekezdésében foglalt, a határozott kérelemre vonatkozó követelményeknek, mert az ügy érdemében hozott ítélet ellen nyújtották be és tartalmazza az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést (Abtv. 27. §), az Alaptörvény sérülni vélt

rendelkezéseit (XV. cikk, XXVIII. cikk), a támadott bírósági határozatot (Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 8.Bf.390/2016/34. számú ítélete). Az indítvány kifejezett kérelmet tartalmaz arra nézve, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a másodfokú ítélet alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azt, így a határozott kérelem alkotmányos feltételeinek ebben a vonatkozásban eleget tesz.

- [18] Az indítvány-kiegészítés a sérelmezett cikkek tekintetében az Alaptörvény XV. cikkének és XXVIII. cikkének minden bekezdését megjelölte, de alkotmányjogi szempontból értékelhető indokolást kizárólag a XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt fegyveregyenlőség, illetve a XXVIII. cikk (3) bekezdésében rögzített védelemhez való jog tekintetében tartalmaz.
- [19] Az Alaptörvény XV. cikk tekintetében a jogi képviselővel eljáró indítványozó kizárólag utalt a hátrányos megkülönböztetésre, amely szerint indokolatlan megkülönböztetésben részesítették a teljes fordítás mellőzésével azon elítéltekhez képest, akik a magyar nyelvet értik. Alkotmányjogi szempontból értékelhető indokolás hiányában – a XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt fegyveregyenlőség és a (3) bekezdésben rögzített védelemhez való jog kivételével – az Alkotmánybíróság a XV. cikk, továbbá a XXVIII. cikk tekintetében a panaszt érdemi vizsgálatra alkalmatlannak tartotta.
- [20] 3. Az Abtv. 27. § a) pontja értelmében az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti. Az alapul szolgáló büntető ügyben az indítványozó terhelt volt, így az alkotmányjogi panasz benyújtására jogosultnak és egyben érintettnek tekinthető.
- [21] 4. Az Abtv. 27. § b) pontjában foglaltak szerint a bírói döntéssel szemben alkotmányjogi panasz akkor terjeszthető elő, ha az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette vagy a jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó a jogerős másodfokú bírósági határozat ellen nyújtotta be a panaszát és rendkívüli perorvoslatot nem vett igénybe. Az Ügyrend 32. § (1) bekezdése szerint az Abtv. 27. § b) pontjában foglalt jogorvoslati lehetőség kimerítésének kötelezettsége nem vonatkozik a felülvizsgálatra mint rendkívüli jogorvoslatra. Az Alkotmánybíróság ennek alapján rögzíti, hogy az indítvány ezen feltételnek eleget tett.
- [22] 5. Az Alkotmánybíróság ezután az Abtv. 29. §-ában rögzített, az indítvány befogadásához szükséges további feltételek fennállását vizsgálta.
- [23] Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának feltétele, hogy az a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [24] Az indítványozó álláspontja szerint a teljes nyomozati iratot le kellett volna fordítani számára, mert az iratok átadásának a kötelezettsége álláspontja szerint nem pusztán azt jelenti, hogy azokat fizikailag birtokolhassa, hanem azt hivatott szolgálni, hogy az általa értett nyelven azokból felkészülhessen.
- [25] Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése lehetővé teszi, hogy az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjesszen a testület elé, így jelen ügyben az Alkotmánybíróság az indítvány befogadásáról és érdeméről egyszerre döntött.
- [26] Az Alkotmánybíróság tanácsa az indítványt azért vizsgálta érdemben, mert az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy vizsgálata során alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek tekintette, hogy a fegyveregyenlőség elvéből és a védelemre való felkészülés részjogosítványából a teljes nyomozati irat lefordításának a kötelezettsége alkotmányos szempontból levezethető-e.

IV.

- [27] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [28] 1. Az indítványozó álláspontja szerint annak következtében sérült a tisztességes eljáráshoz, különösen annak részjogosítványát képező fegyveregyenlőséghez, valamint a védelemhez való joga, hogy a nyomozati iratokat

nem fordították le teljes terjedelmében az indítványozó anyanyelvére, és iratismertetéskor csak tolmács állt a rendelkezésére a nyomozati iratok tanulmányozásához.

- [29] Az indítványozó a 6/1998. (III. 1.) AB határozatban foglaltakra hivatkozással állítja, hogy a nyomozati iratok átadásának a kötelezettsége nemcsak azok fizikai birtoklásának a lehetővé tételét jelenti – miközben a terhelt „egy szót sem ért belőle” –, hanem a teljes körű lefordításukat is. Álláspontja szerint az, hogy a bíróság azzal, hogy eldöntötte, mely iratot nem kell lefordítani, mert „irreleváns az érdemi védekezés szempontjából”, megsértette a fegyveregyenlőség elvét, és megszabta azon iratok körét, amelyekből a terhelt a védekezésére személyesen felkészülhetett.
- [30] 2. Az Alkotmánybíróság elsőként áttekintette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljárás körébe tartozó fegyveregyenlőséggel, majd az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében rögzített védelemhez való joggal kapcsolatos és az ügy megítélése szempontjából releváns alkotmányos elveket.
- [31] Az Alkotmánybíróság a tisztességes eljáráshoz való jog lényegéről kialakított álláspontját elvi jelentőséggel először valóban az indítványozó által is hivatkozott 6/1998. (III. 11.) AB határozatban foglalta össze, amelyet később több döntésében továbbfejlesztett [5/1999. (III. 31.) AB határozat, ABH 1999, 75.; 14/2002. (III. 20.) AB határozat, ABH 2002, 101, 108.; 15/2002. (III. 29.) AB határozat, ABH 2002, 116, 118-120.; 35/2002. (VII. 19.) AB határozat, ABH 2002, 199, 211.]. Az Alaptörvény hatálybalépése után az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatban megerősítette a tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatos korábbi gyakorlatát, és megállapította, hogy a tisztességes eljáráshoz való jogból fakadó – az Alkotmánybíróság által korábbi gyakorlatában kimunkált – alkotmányos követelmények nemcsak a szabályozási környezettel, hanem az egyedi bírói döntésekkel szemben is érvényesíthetők (Indokolás [27]).
- [32] A tisztességes eljárás (*fair trial*) olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek együttes figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes. A tisztességes eljáráshoz való jog több garanciális szabályból áll. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog részjogosítványai különösen: a bírósághoz fordulás joga, a tárgyalás igazságossága, a tárgyalás nyilvánosságának és a bírói döntés nyilvános kihirdetésének a követelménye, a törvény által létrehozott bíróság, a bírói függetlenség és a pártatlanság kívánalma, továbbá az észszerű határidőn belüli elbírálás követelménye. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése *de facto* nem rögzíti, de az Alkotmánybíróság értelmezése szerint része a tisztességes eljárásnak az is, hogy az eljárásban biztosítva legyen a fegyverek egyenlősége [22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]; 2/2017. (II. 10) AB határozat, Indokolás [48]–[50]].
- [33] A fegyveregyenlőség a büntetőeljárásban azt biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson. A fegyverek egyenlősége nem minden esetben jelenti a vád és a védelem jogosítványainak teljes azonosságát, de mindenképpen megköveteli, hogy a védelem a váddal összevethető súlyú jogosítványokkal rendelkezzen. Ezáltal biztosítható, hogy az ügyben releváns adatokat a vád, illetve a terhelt és a védő ugyanolyan teljességben és mélységben ismerhessék meg. Itt érintkezik a tisztességes eljárás elve a védelemhez való jog hatékonyságának és a védelemre való felkészülés idejének és eszközeinek követelményével [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 96.].
- [34] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépése után a védelemhez való joggal kapcsolatban a 8/2013. (III. 1.) AB határozatban rögzítette, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében biztosított jog értelmezésekor irányadónak tekinti a korábbi alkotmánybírósági gyakorlatban kimunkált alkotmányos tételeket.
- [35] A védelemhez való jog alkotmányos büntetőeljárás alapelve az eljárás egész menetében számtalan részletszabályban ölt testet. Az Alkotmánybíróság rögzítette azt is, hogy a terhelt és a védő jogainak együttes szemlélete alapján lehet a védelemhez való jogot alkotmányos szempontból megítélni [8/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [25]–[27]; 25/1991. (V. 18.) AB határozat, ABH 1991, 414, 415.].
- [36] A védelemhez fűződő alkotmányos alapjogot a Be. rendelkezései részletezik. A terhelt személyesen védekezhet, de védelmét az eljárás bármely szakaszában védő is elláthatja. A bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság biztosítja, hogy az, akivel szemben a büntetőeljárást folytatják, a Be.-ben meghatározott módon védekezhesen [Be. 5. § (1) és (3) bekezdései]. A büntetőeljárásban kötelező a védő részvétele, ha a terhelt a magyar nyelvet, illetve az eljárás nyelvét nem ismeri [Be. 46. § d) pont].
- [37] A védelmet megillető jogok magukban foglalják az ügy megismerését és az ügy előbbre vitelét célzó jogokat is. Az ügy megismerését biztosító jogok közé tartozik a jog a hatósági határozatok, intézkedések megismerésére,

- az iratbetekintésre és a jelenléthez való jog is. Az ügy előbbre vitelét szolgáló jogok közé tartozik az indítványok, észrevételek megtételére, a jogorvoslat benyújtására, a kérdések feltételére, a perbeszéd megtartására való jog {15/2016. (IX. 21.) AB határozat, Indokolás [36]–[39]}.
- [38] A tisztességes eljárás részjogosítványát képező fegyveregyenlőség elve, valamint a védelemhez való jog, azon belül a védelemre való felkészüléshez szükséges idő és eszközök biztosítása jelen ügyben összefonódik az anyanyelv használatával kapcsolatos rendelkezésekkel.
- [39] A Be. szerint a büntetőeljárás nyelve a magyar és a magyar nyelv nem tudása miatt senkit sem érhet hátrány. A büntetőeljárásban mind szóban, mind írásban mindenki az anyanyelvét, törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben regionális vagy nemzetiségi nyelvét vagy – ha a magyar nyelvet nem ismeri – az általa ismertként megjelölt más nyelvet használhatja. Annak a határozatnak és más hivatalos iratnak a lefordításáról, amelyet a Be. szerint kézbesíteni kell, az a bíróság, ügyész, vagy nyomozó hatóság gondoskodik, amelyik a határozatot meghozta, illetőleg a hivatalos iratot kibocsátotta [Be. 9. § (1)–(3) bekezdés].
- [40] A jogszabályi rendelkezéseken alapuló bírói gyakorlat szerint a nem magyar anyanyelvű terheltnek le kell fordítani írásban a büntetőügy lényeges iratait, így a szabadságelvonásról szóló határozatot, a vádiratot és minden ügydöntő határozatot. A hazai bírói gyakorlat szerint tehát nem kell a nyomozati iratokat teljes terjedelmében lefordítani a nem magyar anyanyelvű terhelt részére, csak azokat, amelyeket a bíróság relevánsnak tart [pl. EBD2013.B.1.II., Fővárosi Ítéletábrla 4.Bkf.10.720/2012.].
- [41] 3. A büntető ügyekben szükséges fordítás és tolmácsolás tekintetében az európai nemzetközi jogi szabályozásból eredő elvárások hasonló módon egységesen szintén azt rögzítik, hogy nem kell minden egyes iratot a terhelt anyanyelvére lefordítani.
- [42] Az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/EU Irányelve (a továbbiakban: Irányelv) – amelyhez kapcsolódó büntetőjogi jogharmonizációt az egyes büntetőjogi tárgyú törvények és ehhez kapcsolódó más törvények módosításáról szóló 2013. évi CLXXXVI. törvény 122. § (1) bekezdése végrehajtotta – a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról rögzíti, hogy „[a] tisztességes eljárás biztosítása megköveteli, hogy a lényeges iratokat vagy legalább azok releváns részeit ezen irányelv rendelkezéseivel összhangban lefordítsák a gyanúsítottak vagy a vádlottak javára. Bizonyos iratokat, így bármely szabadságelvonást elrendelő határozatot, bármely vádat illetőleg vádiratot, és bármely ítéletet e célból mindig lényegesnek kell tekinteni, és ezért azokat le kell fordítani. A tagállamok hatósága dönti el – hivatalból, vagy a gyanúsítottak vagy a vádlottak vagy jogi képviselőjük kérésére –, hogy mely egyéb iratok lényegesek a tisztességes eljárás biztosításához, amelyeket ezért szintén le kell fordítani” (30. bekezdés). Az Irányelv rögzíti azt is, hogy a védelem szintje soha nem csökkenhet az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: EJE) és az Európai Unió Chartája által biztosított, valamint az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJE) vagy az Európai Unió Bíróságának az esetjogában értelmezett standardok alá (32. bekezdés).
- [43] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az általa nyújtott alapjogvédelem szintje nem lehet alacsonyabb, mint az EJE által meghatározott jogvédelem szintje. Ennek feltétele, hogy az Alaptörvény ugyanúgy fogalmazza meg az alapjog lényegi tartalmát, mint valamely nemzetközi szerződés, így különösen az EJE {legutóbb pl. 2/2017. (II. 10.) AB határozat, Indokolás [65], 15/2016. (IX. 21.) AB határozat, Indokolás [42], 30/2015. (X. 15.) AB határozat, Indokolás [35]}. Tekintettel arra, hogy az EJE 6. cikk 1. bekezdése az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogot és az EJE 6. cikk 3. bekezdésének c) pontja és az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésének első mondata a védelemhez való jogot lényegileg azonosan rögzíti, így az alkotmányos jogvédelem szintje nem lehet alacsonyabb az EJE gyakorlata alapján megállapítható mértéknél. Az Alkotmánybíróság ezért áttekintette az EJE gyakorlatából a védelemhez való jog gyakorlása során az anyanyelv használata, valamint a tolmácsolás, illetve a fordítás tekintetében megfogalmazott fontosabb elveket.
- [44] Az EJE 6. cikk (3) bekezdés e) pontja szerint „[m]inden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van – legalább – arra, hogy] ingyenes tolmács álljon rendelkezésére, ha nem érti, vagy nem beszéli a tárgyaláson [bíróságon] használt nyelvet.”
- [45] Az EJE álláspontja szerint a terhelt számára biztosítani kell azt, hogy képes legyen az eljárást követni és tájékoztatni a jogi képviselőjét arról, amit a védelme érdekében felhozni kíván. Jogi képviselő esetén sem elegendő, ha csak a jogi képviselő beszéli és érti a bíróság nyelvét, vagyis a terheltnek ebben az esetben is ingyenes tolmácsot kell biztosítani [Kamasinski kontra Ausztria, (9783/82), 1989. december 12., 74. §, Cuscani kontra

- Egyesült Királyság*, (32771/96), 2002. szeptember 24., 38. §]. Az ingyenes tolmácsolás azonban a bíróság és a terhelt közötti információáramlásra terjed ki és nem foglalja magában a terhelt és jogi képviselője közötti kommunikáció biztosítását [X. *kontra Ausztria*, (6185/73), 1975. május 29-i bizottsági döntés].
- [46] Az EJEB hangsúlyozta továbbá, hogy az EJEE 6. cikk (3) bekezdés e) pontja azért használja a „tolmács” (*interpreter*) és nem a „fordító” (*translator*) kifejezést, mert arra kíván utalni, hogy a szóbeli nyelvi fordítási segítség általában elegendő az EJEE elvárásainak a teljesítéséhez [*Hermi kontra Olaszország* [GC], (18114/02), 2006. október 18., 70. §]. Az EJEE által előírt tolmácsolási segítség ugyanis csak azt kívánja biztosítani, hogy a terhelt értse az ellene folyó eljárást és képes legyen az eseményekről szóló saját verzióját a bíróság elé tární [*Kamasinski kontra Ausztria*, (9783/82), 1989. december 12., 74. §, *Güngör kontra Németország*, (31540/96), 2011. május 17-i határozat, *Protopapa kontra Törökország*, (16084/90), 2009. február 24., 80. §].
- [47] Az EJEB rögzítette azt is, hogy a tolmács nem számít az EJEE 6. cikk (1) bekezdésében foglalt bíróság tagjának, így vele szemben a függetlenség és a pártatlanság nem követelmény. A tolmácsolási szolgáltatás a védekezéshez nyújtott hatékony segítséget szolgálja, de a tolmács magatartása nem képezheti alapját a tisztességes eljáráshoz való jog megsértésének [*Ucak kontra Egyesült Királyság*, (44234/98), 2002. január 24-i határozat].
- [48] Az EJEB álláspontja szerint az EJEE 6. cikk (3) bekezdés e) pontja az ingyenes tolmácsolás és fordítás jogát a büntető ügyben szereplő minden olyan irat és szóbeli nyilatkozat tekintetében biztosítja, amely ahhoz szükséges, hogy a terhelt megértse, milyen eljárás folyik ellene, illetve ahhoz, hogy a tisztességes eljárás előnyeivel élhessen [*Luedicke, Belkacem és Koc kontra Németország*, (7132/75), 1978. november 28, 48. §, *Hermi kontra Olaszország* [GC], (18114/02), 2006. október 18., 69. §]. Az EJEB szerint az EJEE azonban nem követeli meg azt, hogy az eljárás összes írásbeli dokumentumát írásban lefordítsák. Például önmagában az ítélet írásbeli fordításának a hiánya sem eredményez automatikusan egyezményesértést [*Kamasinski kontra Ausztria*, (9783/82), 1989. december 12., 74. §].
- [49] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint sem a tisztességes eljárás részjogosítványát képező fegyveregyenlőség elvéből, sem pedig a védelemre való felkészüléshez szükséges idő és eszközök biztosításának alkotmányos követelményéből nem következik a nyomozati iratok teljes körű lefordításának a követelménye. Az Alkotmánybíróság feladata az, hogy a büntetőeljárás alkotmányos kereteit határozza meg. Jelen ügy szempontjából ez azt jelenti, hogy a terheltnek rendelkeznie kell azokkal a feltételekkel (eszközökkel és megfelelő idővel), amelyek a vád és a bírói döntések megértését, az eljárás eseményeinek, különösen a bizonyítás menetének és a lényegének a követését, továbbá az azokra történő reagálást biztosítják. A Be. mindezt számos részletszabállyal segíti elő, amelyből az Alkotmánybíróság kiemeli az ingyenes tolmácsnak az eljárásban történő kötelező részvételét, amely a nyelvi nehézségeket hivatott áthidalni és a bírósággal való kommunikációt biztosítja (Be. 9. §, 114. §). Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy a hatályos büntető eljárási törvény szerint a tolmácsra a szakértőre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, így a tolmács pártatlanságát a Be.-ben rögzített kizárási szabályok biztosítják [Be. 114. § (3) bekezdés, 103. §], amelyek az információk megfelelő átadásának jogi garanciáját képezik. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a védő – különösen a meghatalmazott védő – kötelező részvétele nemcsak a jogi szakértelem tekintetében járul hozzá az említett alkotmányos elvárás érvényesüléséhez, hanem az egyes részletek megértéséhez, tudatosításához is hozzá kell, hogy segítse a terheltet.
- [50] Mindezen alkotmányos elvárásokból kiindulva az Alkotmánybíróság a továbbiakban azt vizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló büntető ügyben az előzőekben feltárt elvek érvényesültek-e.
- [51] 4. Az Alkotmánybíróság a büntető ügy iratait bekérte és a bemutatott elvek fényében az ügyet a konkrét tények alapján részleteiben is áttekintette.
- [52] Az indítványozó kifogásolta, hogy az iratismertetéskor jelen lévő tolmács segítségével nem volt arra módja, hogy az iratokat megismerje, mert azok olyan nagy terjedelműek voltak, hogy az iratismertetéshez rendelkezésre álló idő alatt nem lehetett volna lefordítani.
- [53] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a terhelt az iratismertetési jegyzőkönyvet nem írta alá, hanem arra arab nyelven kézírással rögzítette, hogy az iratokat nem kívánja tanulmányozni. A tolmács által a szöveg alá írt gyorsfordítás szerint „[név] vagyok: Megtagadom a 2 dosszié megtekintését, ami magyarul van írva, azért nem kérem. A tolmács lefordítaná nekem, de ez nagyon sok lenne, amire (sic!) én képtelen vagyok meghallgatni. Kérem szépen az ügyészséget, hogy írásban küldjék el nekem arab nyelven, amit fontosnak találnak. Fel akarom készíteni magam a bírósági tárgyalásra.” A bírósági iratok szerint az indítványozó az eljárás további szakaszában sem kért kirendelt tolmács igénybe vétele útján további irattanulmányozást, hanem kizárólag a teljes nyomozati irat írásbeli arab fordítására tartott igényt.

- [54] A Fővárosi Törvényszék ítéletének indokolásában rögzítette, hogy „a nyomozati iratok mennyiségileg döntő része nem is bír relevanciával és lényegtelen az érdemi védekezés szempontjából” (elsőfokú ítélet 26. oldal utolsó bekezdés).
- [55] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a nyomozati irat négy kötetben összesen 1507 számozott oldalt tartalmaz. A számozás az egyoldalas nyomtatás miatt több száz üres oldalra is kiterjed, vagyis az információt tartalmazó oldalak száma lényegesen kevesebb. Az információt hordozó oldalak továbbá 139 oldal fénykép-mellékletet, és 179 oldalt kitevő díjmegállapító határozatot és díjjegyzéket tartalmaznak. A nyomozati iratokból az eljárás lefolytatásához szükséges technikai információt hordozó oldalak számát leszámítva tehát az ügy érdeméhez megközelítőleg csupán az iratok egyharmada kapcsolódik.
- [56] Az indítványozó nem vitatta, hogy az összes nyomozati irat magyar nyelven a rendelkezésére áll, továbbá a vádiratot, valamint 6 tanúvallomást és 2 orvosszakértői véleményt a bíróság lefordított részére. Az indítványozó a kirendelt arab tolmács fordítását nehezen tudta követni, így egy esetben libanoni tolmács kirendelését kérte. A Fővárosi Törvényszék 7.B.170/2016/30. számú 2016. június 16-án kelt végzésével ennek a kérelemnek helyt adott és egy másik tolmácsot rendelt ki. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint mindezek alapján az indítványozó a nyomozati iratok releváns részleteinek tolmács segítségével történő áttekintéséhez reális lehetőséget kapott.
- [57] Az Alkotmánybíróság emlékeztet továbbá arra, hogy a védelemhez való jog érvényesülése tekintetében a vádlott és a védő jogait együttesen kell szemlélni. Mivel az iratokat teljes terjedelemben a terhelt védője áttanulmányozhatta és megismerhette, így az Alkotmánybíróság nem tudta elfogadni az indítványozó azon kifogását, hogy lényeges részletekkel védekezésének kifejtése során nem lehetett tisztában.
- [58] Az Alkotmánybíróság megállapította továbbá, hogy az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló büntetőeljárás bírósági szakaszában a Fővárosi Törvényszék 3 érdemi (2016. május 20, július 8., szeptember 8.) elsőfokú tárgyalást tartott. Mindegyik tárgyaláson jelen volt a vádlott védője, valamint az anyanyelvi tolmács. Az utolsó két tárgyaláson a nagykövetség konzuli képviselője is részt vett. A Fővárosi Ítéltábla 2017. május 24-én tartott nyilvános ülésén ugyancsak részt vett a terhelt meghatalmazott védője és az anyanyelvi tolmács. Az indítványozónak a tárgyalásokon és azok közötti több hónapos időközben módja volt védelmi stratégiáját egyeztetni meghatalmazott védőjével, valamint írásban és a tárgyaláson szóban reagálni az eljárás minden egyes cselekményére, mozzanatára.
- [59] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az indítványozó rendelkezett azokkal a feltételekkel, eszközökkel és a megfelelő idővel, amely a védelemre való felkészüléshez szükséges, továbbá rendelkezésére állt minden lényeges információ és nyelvi segítség, amely a vád, az eljárási cselekmények lényegének a megértéséhez, illetve azokkal kapcsolatos álláspontjának a kifejtéséhez szükséges volt.
- [60] Az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy az érdemi vizsgálat során nem tapasztalt az indítványozónak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való joga részét képező fegyveregyenlőség és a XXVIII. cikk (3) bekezdésben rögzített védelemhez való jogának részét képező védekezésre való felkészülés jogosítványát sértő, és az ügy érdemére kiható alaptörvény-ellenességet, így az alkotmányjogi panaszt mindazon indokok alapján elutasította.

Budapest, 2018. június 26.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
tanácsvezető,
előadó alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1998/2017.

